

ปกิณกะ

ความพร้อมในการให้บริการทางการแพทย์และผลการปฏิบัติชุดแพทย์เคลื่อนที่ ของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ให้กับทหารประจำการที่รักษาความสงบ ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 20 กันยายน 2549 ถึง วันที่ 4 ตุลาคม 2549

พล.ต.ภานวิชัย พุ่มศิริชัย¹ และ พ.อ. ผศ.วิโรจน์ อารีย์กุล²

¹ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า/ผู้อำนวยการวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า (ยศในขณะนั้น)

²หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ทหารและชุมชน วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า (ยศในขณะนั้น)

จากเหตุการณ์ปฏิรูปการปกครองโดยคณะปฏิรูปการปกครอง
ในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.)
เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้มี
การเตรียมความพร้อมในการให้บริการทางการแพทย์แก่ทหาร
และครอบครัว และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะทหารประจำการที่มา
รักษาความปลอดภัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็น
พื้นที่มีกำลังพลของทหารจากหน่วยต่างๆ เคลื่อนย้ายเข้ามารักษา
ความปลอดภัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

นอกจากนี้โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ยังได้จัดชุดแพทย์
เคลื่อนที่สนับสนุนกรมแพทย์ทหารบกไปให้บริการทางการแพทย์
เชิงรุก แก่ทหารประจำการที่มารักษาความสงบในพื้นที่ยุทธศาสตร์
ที่สำคัญต่างๆ ของกรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีการ
ปฏิบัติหน้าที่เตรียมพร้อม 24 ชั่วโมง และไม่เว้นวันหยุดราชการ

จากสถานการณ์การปฏิรูปการปกครองครั้งนี้ โรงพยาบาล
พระมงกุฎเกล้ามีการเตรียมความพร้อมในเรื่องการให้บริการ
ทางการแพทย์ด้านต่างๆ เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลกองทัพที่มี
ขีดความสามารถสูงสุด มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ อย่างครบ
ถ้วน และเป็นโรงพยาบาลส่งกลับในส่วนหลังที่สำคัญ การปฏิบัติ
งานชุดแพทย์เคลื่อนที่ไปให้บริการทางการแพทย์เชิงรุก ไม่ว่าจะ
เป็นทางด้านการรักษาพยาบาล การให้คำปรึกษาแนะนำการ
ป้องกันโรค ตลอดจนให้การสนับสนุนยาและเวชภัณฑ์ต่างๆ ที่
จำเป็นแก่ผู้ปฏิบัติงาน จากสถานการณ์ครั้งนี้ได้เรียนรู้และได้รับ
ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการให้บริการทางการแพทย์ซึ่ง
สามารถนำไปเป็นแนวทางในการให้บริการทางการแพทย์ต่อไป
ในอนาคต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กำลังพลและพลเรือน
สรุปได้ดังนี้

การเตรียมความพร้อม

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้มีคำสั่งให้กำลังพล
และหน่วยงานต่างๆ ของโรงพยาบาล และวิทยาลัยแพทยศาสตร์
พระมงกุฎเกล้า เตรียมพร้อม 100% ตลอด 24 ชั่วโมง และให้กอง
อู่บัติเหตุและฉุกเฉิน เตรียมห้องฉุกเฉินตามแผน รมป.ระดับ 2
มีการเตรียมพร้อมห้องผ่าตัด เต็มผู้ป่วยสำหรับผู้ป่วยวิกฤต เต็ม
สำหรับผู้ป่วยทั่วไป รวมถึงหอผู้ป่วยสำหรับบุคคลสำคัญของแต่
ละกอง ให้สามารถรองรับผู้ป่วยจำนวนมากได้ ให้ลดการผ่าตัด
ยกเว้นกรณีจำเป็น ส่วนโอพีดีทั่วไปยังคงให้บริการตามปกติ

การติดต่อประสานงาน

มีการจัดตั้งกองอำนวยการเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสาน
งาน และข่าวสารและมีการประชุมคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการ
ในตอนเช้าและตอนเย็นของทุกวัน เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงาน
รับทราบปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในขณะเดียวกัน ก็จัดศูนย์
กลางในการสั่งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งวางแผน
การปฏิบัติงานในวันต่อไป ซึ่งในการประชุมทุกครั้งจะมีผู้บริหาร
และหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง จัดให้มีผู้แทน
โรงพยาบาลเข้าร่วมประชุมกับ บก.ควบคุมและกองอำนวยการของ
กรมแพทย์ทหารบก

ความพร้อมรับสถานการณ์อุบัติภัยหมู่ระดับ 2 พร้อมกำลังพล

โดยพื้นที่ชั้น 1 ตึกอุบัติเหตุ ประกอบด้วย แพทย์อุบัติเหตุ
ประจำห้องฉุกเฉิน 3 นาย พยาบาลอุบัติเหตุ 5 นาย นายทหาร 1
นาย นายสิบ 2 นาย พลทหาร 30 นาย ชุดคล้ายแพทย์ 3 นาย
ต่อ 1 ชุด จำนวน 3 ชุด รวม 9 นาย ชุดคล้ายแพทย์ออร์โธปิดิกส์

6 นายต่อ 1 ชุด จำนวน 2 ชุด รวม 18 นาย ชุดวิสัญญีแพทย์ 3 นาย ชุด X-ray 4 นาย ชุดสูตินรีแพทย์ 2 นาย และชุดอายุรแพทย์ 3 นาย ล้างรอกเลือด 300 ยูนิท ล้างรอกเตียงผู้ป่วย 31 เตียง ห้องผ่าตัดเปิดได้ 4 ห้อง ICU และ CCU 4 เตียง นักเรียนแพทย์ทหาร ชั้นปีที่ 6 พร้อม 42 นาย

รพพยาบาล ยานพาหนะ และพลขับ

รพพยาบาล 12 คัน รถตุ๊กตา 8 คัน และพลขับ 20 นาย

การจัดรพพยาบาลชุดแพทย์เคลื่อนที่

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้จัดรพพยาบาลชุดแพทย์เคลื่อนที่ให้การสนับสนุนกรมแพทย์ทหารบก ออกไปให้บริการทางการแพทย์เชิงรุก แก่ทหารประจำการจากหน่วยต่างๆ ที่มาปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบในกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล จำนวน 4 ชุดต่อวัน โดยแต่ละชุดประกอบด้วย นายแพทย์ 1 นาย พยาบาล 1 นาย พลขับ 1 นาย และพลทหาร 1 นาย พร้อมยาและเวชภัณฑ์

การเตรียมความพร้อมและผลการปฏิบัติงาน

สถานการณ์เตียงผู้ป่วยสามัญ เหลือ 34 เตียง/วัน ห้องผ่าตัด เหลือ 4 เตียง/วัน หอผู้ป่วยวิกฤตเหลือ 4 เตียง/วัน เลือดและส่วนประกอบของเลือดเหลือ 293 ยูนิท/วัน

การเตรียมพร้อมรับสถานการณ์อุบัติภัยหมู่ ระดับ 2 โดยมีทีมแพทย์ในสาขาต่างๆ พยาบาล เจ้าหน้าที่ ยานพาหนะ เปลสนามพร้อมยาและเวชภัณฑ์ มีความพร้อม ณ บริเวณพื้นที่ชั้น 1 และลานจอดรถที่อุบัติเหตุ เตรียมพร้อมรับสถานการณ์ที่ตั้งได้ตามแผน

การให้บริการทางการแพทย์

ผู้ป่วยทหารที่รับเป็นผู้ป่วยใน

มีจำนวนทั้งหมด 14 นาย (พลทหาร 7 นาย นายสิบ 3 นาย จ่า 3 นาย นายทหาร 1 นาย) แยกเป็นผู้ป่วยทางด้านอายุรกรรม 6 นาย ศัลยกรรม 6 นาย และจิตเวช 2 นาย ซึ่งการเจ็บป่วยไม่ได้เป็นสาเหตุเนื่องมาจากการปฏิบัติงานในครั้งนี้

การให้บริการทางการแพทย์ของรพพยาบาลชุดแพทย์เคลื่อนที่ 4 ชุดต่อวัน

จำนวนผู้มาทำการตรวจรักษา 1,244 นาย เป็นนายทหาร

สัญญาบัตร 73 นาย นายทหารชั้นประทวน 417 นาย พลทหาร 754 นาย (คิดเป็นสัดส่วน 1:6:10) และมีจำนวนทหารที่ได้รับการสนับสนุนส่งกำลัง สป. สายแพทย์ 9,977 นาย รวมจำนวนพลทหารที่รพพยาบาลเคลื่อนที่ออกไปให้การบริการสนับสนุน สป.สายแพทย์ทั้งหมด 11,221 นาย

อาการและโรคที่ตรวจพบ

ในสัปดาห์ที่ 1 การเจ็บป่วยที่พบได้บ่อย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 10 อันดับแรกได้แก่ ไข้หวัด ปวดศีรษะ ปวดท้อง ท้องเสีย ปวดกระเพาะ ผื่นคัน ปวดกล้ามเนื้อ แผลอักเสบ ตาแดง และคออักเสบ

ในสัปดาห์ที่ 2 การเจ็บป่วยที่พบคล้ายคลึงกับการเจ็บป่วยในสัปดาห์แรก โดยกลุ่มโรคในระบบทางเดินหายใจ เช่น ไข้หวัด ไอ พบได้มากที่สุด ลำดับที่สองได้แก่ โรคระบบผิวหนัง เช่น ติดเชื้อรา แผลงัด ผื่นอักเสบ ลำดับที่สาม ได้แก่ กลุ่มโรคตาที่มีตาแดง มีเพิ่มมากขึ้นในทหารบางหน่วย และลำดับที่สี่ กลุ่มโรคกระดูกและข้อ ได้แก่ ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดหลัง

อาการและโรคที่ตรวจพบของทหารที่มารับการตรวจและปรึกษากับแพทย์ชุดเคลื่อนที่ทั้ง 4 ชุด ที่ไปให้บริการทางการแพทย์เชิงรุก แก่ทหารตามจุดต่างๆ ไม่ต่ำกว่า 80 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีจำนวนทั้งสิ้น 1,244 คน พบว่า เป็นไข้หวัดร้อยละ 59 เชื้อราที่ผิวหนังร้อยละ 18 ปวดกล้ามเนื้อ ปวดหลัง ปวดข้อร้อยละ 7 โรคกระเพาะ ปวดท้องร้อยละ 6 ปวดศีรษะร้อยละ 2 ตาแดง/อักเสบร้อยละ 2 ท้องเสียร้อยละ 1.3 ความดันโลหิตสูงร้อยละ 0.5 เบาหวานร้อยละ 0.2 และโรคอื่นๆ รวมกันร้อยละ 4.0 ได้แก่ ผื่นแพ้ หูอักเสบ ท้องอืด ริดสีดวงทวาร ผื่นแพ้ อักเสบ แพ้ยา แผลอักเสบ ฯลฯ

งบประมาณการใช้จ่ายสำหรับเฉพาะยาและเวชภัณฑ์

ที่สนับสนุนรพพยาบาลชุดแพทย์เคลื่อนที่เป็นเงิน 121,818.75 บาท ค่ายาสนับสนุนหน่วยของกรมแพทย์ 160,045 บาท รวมเป็นยอดเงินทั้งสิ้น 281,863.75 บาท (ซึ่งไม่ได้รวมค่าใช้จ่ายในด้านอื่นๆ เช่น น้ำมัน เบี้ยเลี้ยงฯ)

นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุน ยากันยุง ยาหม่อง ยาต้ม ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ได้คิดเป็นจำนวนเงิน

สรุป และข้อคิดเห็นจากการปฏิบัติงาน การเตรียมพร้อม และการให้บริการทางการแพทย์ด้านกำลังและบุคลากร

ผู้บริหารระดับสูงให้ความสำคัญ สนับสนุนและมีนโยบายชัดเจน ผู้บริหารระดับกลาง (ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าภาค หัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ฯลฯ) และทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ มีความพร้อมและให้การสนับสนุน ทีมแพทย์และพยาบาลมีการเตรียมพร้อมอยู่ในเกณฑ์ดี บุคลากรทั่วไปและเจ้าหน้าที่ระดับล่างรับทราบนโยบาย มีการเตรียมพร้อมและให้ความร่วมมือ

หน่วยสนับสนุน

ส่วนใหญ่ร้อยละ 80-90 มีการเตรียมพร้อม สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้การสนับสนุนตามนโยบายของผู้บริหารได้ อาจจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างในบางจุดที่ไม่สำคัญ เนื่องจากเหตุการณ์ครั้งนี้รวดเร็วมากไม่มีการเตรียมพร้อมหรือทราบล่วงหน้ามาก่อน ซึ่งอาจจะต้องมีการฝึกการเตรียมพร้อมเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความพร้อมมากที่สุดในทุกจุด

การปฏิบัติงาน

มีคณะอำนวยการและประสานงาน โดยทีมผู้บริหารระดับสูง และหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งแพทย์ พยาบาล เภสัชกร เจ้าหน้าที่หน่วยสนับสนุน ประชุมปรึกษาหารือรับทราบปัญหาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในตอนเช้า (08.00 น.) และตอนเย็น (16.00 น.) ของทุกๆ วัน ซึ่งมีประโยชน์ สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทีรวดเร็ว และผู้บริหารระดับสูงพร้อมที่จะช่วยแก้ไขปัญหาและตัดสินใจตลอดเวลา

เนื่องจากบางครั้งเป็นนโยบายของหน่วยเหนือระดับสูงที่ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลเป็นความลับทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทราบล่วงหน้า หรือวางแผนการปฏิบัติหน้าที่ได้ ทำให้การปฏิบัติงานในบางจุดมีข้อขัดข้อง หรือมีการประสานงานได้ไม่ดี การส่งต่อผู้ป่วยบางจุดยังบกพร่อง

การปฏิบัติงานของรถพยาบาลชุดแพทย์เคลื่อนที่

สามารถให้การบริการทางการแพทย์เชิงรุกให้แก่ทหารที่มาปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจ และช่วยดูแลรักษา เรื่องการเจ็บป่วยโรคต่างๆ ไปได้ ลักษณะของโรค และการเจ็บป่วยไม่มีลักษณะพิเศษ หรือโดดเด่น ที่เห็นได้ชัดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ในครั้งนี้ เพราะอาจเนื่องมาจากการปฏิบัติ

ภารกิจครั้งนี้เป็นช่วงระยะสั้นๆ และไม่มีภาระปะทะต่อสู้กับฝ่ายใด และกำลังพลส่วนใหญ่เคลื่อนย้ายเข้ามารักษาความสงบในเมือง ไม่ทุรกันดาร มีความพร้อมทางด้านสาธารณสุขโรค นอกจากพื้นที่มีโรคตาแดงระบาดในกลุ่มทหารที่มาปฏิบัติหน้าที่บางกลุ่ม ซึ่งแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางโรคตา ให้คำแนะนำและการรักษาและแนวทางในการปฏิบัติตนและการป้องกันอย่างทันทีที่รับทราบว่ามีภาวะระบาดของโรคตาแดง ชนิดของโรคและการเจ็บป่วย คล้ายคลึงกับการเจ็บป่วยของประชาชนทั่วไป

การเตรียมพร้อมเป็นสิ่งที่จำเป็น

ในการปฏิบัติงานและการเตรียมพร้อมของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าครั้งนี้ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นเป็นการยืนยันและพิสูจน์ให้เห็นความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ของการเตรียมพร้อมของแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ เครื่องมือแพทย์อุปกรณ์และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้ป่วยทุกจุดและมีการทำงานเป็นทีม มีการประสานงานร่วมมือกันอย่างเป็นระบบรวมถึงความทุ่มเทเสียสละของเจ้าหน้าที่ทุกคนให้แก่ผู้ป่วยเจ็บ สามารถช่วยเหลือชีวิตผู้ป่วยเจ็บได้อย่างเกินความคาดหมาย คือในช่วงสัปดาห์ที่สองของการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์อุบัติภัยหมู่ ระดับ 2 ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีผู้ป่วยทหารได้รับอุบัติเหตุ มีอาการสาหัสรุนแรง มีการบาดเจ็บของอวัยวะต่างๆ หลายอย่างพร้อมๆ กัน (multiple injuries) ส่งมาที่ห้องฉุกเฉิน โดยทีมแพทย์ผู้ดูแลในตอนแรกรับให้ความคาดหวังของการมีชีวิตรอดน้อยมากเพียงร้อยละ 10 แต่เนื่องจากโอกาส ณ ขณะนั้นเรามีทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ พยาบาลและเจ้าหน้าที่รวมทั้งหน่วยสนับสนุนต่างๆ ที่เตรียมพร้อมอยู่แล้ว ทำให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาดูแลอย่างรวดเร็วและเหมาะสม ทำให้ผู้ป่วยรอดพ้นจากภาวะวิกฤต และมีชีวิตรอดอยู่ได้ ซึ่งสิ่งนี้เป็นการแสดงถึงคุณค่าของวิชาชีพและความภาคภูมิใจของพวกเราทุกคนที่เป็นส่วนหนึ่งของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

จากการเตรียมพร้อมและการให้การบริการทางการแพทย์แก่ทหารที่มารักษาความสงบในกรุงเทพฯ ในการปฏิรูปการปกครองครั้งนี้ คงจะเป็นบทเรียนให้แก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และนำประสบการณ์ ทั้งข้อดีและข้อด้อย จากเหตุการณ์ครั้งนี้ไปพัฒนาแก้ไขเพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ได้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นอุบัติภัยหมู่ อุบัติภัย หรือวาตภัย เพื่อให้การบริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาลเกิดประโยชน์สูงสุดแก่กำลังพล และพลเรือน

เอกสารอ้างอิงและแหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลจากผลการสุรพบเห็นที่การปฏิบัติงานประจำวันและการรายงานการปฏิบัติงานและการเตรียมพร้อมของหน่วยงานต่างๆ ประจำวัน
2. ประวัติผู้เจ็บป่วยและการบันทึกประจำวันของกองอุบัติเหตุฯ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
3. แบบบันทึกสรุปการปฏิบัติงานประจำวันของรถชุดพยาบาลและแพทย์เคลื่อนที่
4. หลักฐานการเบิกจ่ายยาและเวชภัณฑ์ของกองเภสัชกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
5. รายงานสถานภาพของหน่วยสนับสนุน โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า